

Samenvatting

De concepten representatie en discours, cultureel burgerschap en populaire media staan centraal in de theoretische omkadering van dit onderzoek. In een eerste hoofdstuk wordt duidelijk dat het denken van Foucault, Gramsci, Althusser en Laclau en Mouffe de paradigmatische fundamenteen vormt van deze thesis. Het tweede en het derde hoofdstuk behandelen respectievelijk het concept burgerschap an sich en het concept cultureel burgerschap in relatie tot de populaire media. Het is op basis van deze twee grote hoofdstukken dat de belangrijkste theoretische conclusies kunnen worden getrokken.

Cultureel burgerschap heeft enerzijds te maken met het zich verbonden voelen met een bepaalde collectiviteit of gemeenschap en anderzijds met het positief erkennen van verschil. Deze culturele dimensie van burgerschap is van primordiaal belang in een laatmoderne samenleving waarin mensen niet langer automatisch levenslang bij een bepaalde sociale groep horen die gebaseerd is op nationale gemeenschap, godsdienst of klasse. Mensen maken daarentegen deel uit van wisselende en elkaar soms overlappende gemeenschappen die gebaseerd zijn op bepaalde voorkeuren en meningen en op zaken als gender, origine en seksuele voorkeur. De behoefte om collectieve identiteiten te vormen, is in een laatmoderne samenleving zeker niet afgenomen. Gesteld kan worden dat burgerschap zijn "culturele" betekenis krijgt omdat het een kenmerk wordt van collectieve identiteiten.

Een laatmoderne samenleving wordt gekenmerkt door allerhande verschillen. In deze masterproef wordt gefocust op etnisch verschil dat het gevolg is van de huidige multiculturele samenleving. Dat dit culturele burgerschap een grote rol speelt in een multiculturele samenleving die gekenmerkt wordt door verschil en ongelijkheid, spreekt voor zich.

Omtrent het omgaan met verschil bestaan verschillende denkwijzen; enerzijds is er een "politiek van gelijke erkenning" die uitgaat van universele noden die gelden voor alle groepen. Groepen die "afwijken" van deze universele noden en belangen worden dan vaak gemarginaliseerd. Uitgangspunt is hier dat er een grens is aan de tolerantie tegenover deze groepen. Anderzijds is er een politiek van verschil die stelt dat verschillende groepen verschillende noden en prioriteiten kennen. Hier wordt verschil dus wel erkend. De kans dat verschil in een dergelijke politiek geëssentialiseerd wordt, is echter reëel.

Populaire media zijn een belangrijke actor in het verhaal van cultureel burgerschap; ze beschikken ten eerste over een sterk gemeenschapsvormend potentieel en anderzijds bieden ze bepaalde subjectposities aan. Analoog met net aangehaalde denkwijzen omtrent verschil kunnen populaire media bepaalde groepen of mensen symbolisch annihilieren, verschil negeren en/of essentialiseren en stereotyperen in bepaalde representaties. Door bepaalde subjectposities aan te bieden die een bepaalde (collectieve) identiteit naar voren schuiven, kunnen populaire media een disciplinerende werking hebben. Het is in deze context dat de grote discursieve macht van de (populaire) media moet begrepen worden.

Dit disciplinerende aspect dat gepaard kan gaan met het aanreiken van problematische representaties zoals stereotypering, wordt meegenomen in het eigenlijke onderzoek van deze thesis. Aan de hand van een tekstuele discoursanalyse en van interviews die worden afgenomen van journalistes van Flair en Libelle wordt een antwoord gegeven op volgende onderzoeksvragen: (1) "In welke mate is er, doorheen de tijd, bij Flair en Libelle sprake van een problematische representatie van migrantenvrouwen?", (2) "In welke mate wordt er, doorheen de tijd, door Flair en Libelle gebruik gemaakt van tegenstrategieën die ingaan tegen eventuele problematische representaties?" en (3) "Hoe kan de journalistieke context van productie bij Flair en Libelle een verklaring bieden voor de bestaande representaties van migrantenvrouwen gedurende de periode 1991-2008 in deze magazines?". Deze drie concrete onderzoeksvragen vormen samen een meer abstracte en overkoepelende onderzoeksvraag die als volgt luidt: "Hoe evolueerde de representatie van migrantenvrouwen gedurende de periode 1991-2008 in respectievelijk Flair en Libelle?".

Met het oog op het beantwoorden van de verschillende onderzoeksvragen kunnen samenvattend enkele bevindingen worden meegegeven met betrekking tot de representatie van migrantenvrouwen in Flair en Libelle. Ten eerste kan opgemerkt worden dat zowel in Flair als in Libelle een stijging van het aantal artikels waarin ten minste één migrantenvrouw wordt opgenomen, vast te stellen is. Waar die stijging in Libelle zeer geleidelijk gaat, kan in Flair een duidelijk kantelmoment vastgesteld worden; vanaf het jaar 2005 is hier een sterke stijging op te merken. Het is in deze periode dat Flair bewust begon om te gaan met de representatie van migrantenvrouwen, zo bleek uit de gesprekken met de Flair-journalistes.

Een zeer opmerkelijk kwantitatief verschil is vast te stellen tussen Flair en Libelle; daar waar in Flair 105 artikels gevonden werden, zijn dat er in Libelle 44. Op basis hiervan kan gesteld worden dat er in Libelle in zekere mate sprake is van een symbolische annihilatie van migrantenvrouwen. Belangrijk is dat het hier gaat om een uitspraak aangaande symbolische annihilatie *in vergelijking* met Flair.

Naast deze kwantitatieve vaststelling kan gesteld worden dat in Libelle in sterkere mate dan in Flair problematische representaties kunnen opgespoord worden. Gedurende de periode 1999-2004 is er bijvoorbeeld een problematische negatie van verschil aangaande moslimvrouwen vast te stellen. Bovendien vervalt Libelle in de constructie van een eenzijdige en stereotyperende subjectpositie van vluchtelingenvrouwen. In Flair is daarentegen veel meer sprake van een representatie van migrantenvrouwen die verschil noch negeert, noch essentialiseert. Een culturele dimensie van burgerschap is in Flair dan ook sterker aanwezig dan in Libelle.

Teneinde simplistische conclusies te vermijden, is het van belang rekening te houden met de complexe productiesfeer; zo kan gesteld worden dat een routineuze, gematigde toon en de commerciële druk vanuit het doelpubliek en vanuit de adverteerders een mogelijke verklaring kunnen bieden voor problematische representaties die bij Libelle duidelijk veel sterker aanwezig zijn dan bij Flair.

